

EDWIN LEFÈVRE

Egy spekuláns feljegyzései

EDWIN LEFÈVRE

Egy spekuláns feljegyzései

2014

T.bálint Könyvkiadó

A fordítás alapjául szolgáló mű:
Edwin Lefèvre: *Reminiscences of a Stock Operator*
John Wiley & Sons, Inc., 1994

Originally published in 1923 by George H. Doran and Company
Hungarian translation © Vakmajom (Faragó Ferenc), 2000

Fordította: Vakmajom (Faragó Ferenc)

Magyar kiadás © T.bálint Kiadó, 2014
2045 Törökbálint, Dózsa György u. 32.
Felelős kiadó: Juhász Gyula
Társkiadók: OTP Treasury és OTP Private Banking

ISBN: 978 963 89665 7 5

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben
Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató
Telefon: 66/887-400

Minden jog fenntartva. E könyv bármely részét tilos reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni, bármely módon – elektronikus, mechanikus úton vagy fénymásolatban – közölni a magyar kiadó előzetes engedélye nélkül.

www.tbkiado.hu

www.facebook.com/tbkiado

Jesse Lauriston Livermore-nak

Előszó

A rövide szabott *Előszót* néhány mondatos szubjektív vallomással kell kezdenem. Október első hétvégéjén kaptam a kérést, lennék-e szíves jövő hét szerdára egy oldal előszót írni *Edwin Lefèvre: Egy spekuláns feljegyzései* című különleges célra megjelenő könyvhöz. A kérés egyik kedves tanítványomtól érkezett, ezért nem lett volna elegáns az idő rövidségére hivatkozva visszautasítani. A könyvet azonnal a kezembe vettem, kinyitottam, az én példányom 2000-ben jelent meg, ráadásul korábbi születésnapom alkalmából a kiadótól dedikálva ajándékkul kaptam. Megállapítottam a Rám nézve szomorú tény, a könyvet még nem olvastam el. Két nap alatt az olvasást befejeztem és most írnom kell egy vagy másfél oldalt. Az olvasás elmulasztása miatti szomorúságom a könyv elolvasása után erős felindultságba csapott át. Kiderült hanyagságom következménye. Szakszerűen kifejezve, mulasztásom beárazódott, felismertem többszöri tőzsdei vesztesésem okát.

Az előbbi néhány soros „vallomás” egyben jelzés a könyv nagyszerűségére. Több mint kilencven éve íródott és jelent meg, a „bizonyítékként” szolgáló események több mint 100 éve történtek, az életrajzi regény főszereplőjének a következtetései azonban ma is aktuálisak. Legalábbis a tőzsde és a tőzsdén kívüli kereskedés azon „szögletében”, amit spekulációnak neveztek el és a mai napig is annak nevezünk. A lényeg nem változott. Talán csak annyit, hogy Jesse Livermore tanulását segítő illegális bukméker irodák száma csökkent vagy kevésbé ismertek, de az is lehetséges, hogy megszűntek és eltűntek.

A könyv nagyszerű és szakszerű, stílusa lebilincselő a spekuláció „környékén” élő profiknak, közérthető az érdeklődő olvasóknak. Feltétlenül ajánlom azoknak, akik ún. kisbefektetőként a tőzsdére merészkednek. Előbb olvassák, és gondolják át, majd ismételten lapozzák át és csak azután vegyenek vagy adjanak el. Először csak vegyenek! A spekuláns Livermore is bevallja: „Éveken át egy szerencsétlen kombináció áldozata voltam: tapasztalatlanság, fiatalság és elégtelen tőke.”

Ahelyett, hogy a könyvről további dicsérő jelzőket ismételtetnék, néhány tömören megfogalmazott, általam igaznak tartott, a spekulánsoknak szóló tantételt idézek:

„... képtelen voltam felismerni az életbevágó különbséget hazardírozás és spekuláció között.”

„A fősodort semmibe véve ugráltam ki-be, és ez végzetes hiba volt. Senki sem képes megjátszani az összes ingadozást.”

„Akadnak intelligensnek tartott emberek, akik azért bikák, mert részvényük van.”

„... addig nem szabad nagyban eladni, amíg a piacon csak egy szemernyi szufla van.”

„... amikor egy részvény először átszakítja a 100-200-300-as szinteket, nem áll meg, hanem sokkal tovább megy...”

„A spekuláns célja nem az, hogy befektetése biztos és magas hozamot fialjon, hanem, hogy profitáljon az emelkedésből.”

„Haragudni a piacra, mert váratlanul vagy akár teljesen oktanul ellened ment – olyan, mintha a tüdődet okolnád a tüdőgyulladásért.”

Az idézeteket hosszan folytathatnám, ehelyett inkább a könyv olvasására biztatok.

Végül egy kis nyelvészkedés. A spekuláns, spekuláció szavak késve és egyoldalúan kerültek be a hazai szótárakba és lexikonokba. Az 1870-ben megjelent A magyar nyelv szótára (Czuczor Gergely-Fogarasi János), az 1891-ben kiadott Magyar Nyelvtörténeti Szótár (Szarvas Gábor - Simonyi Zsigmond), az 1844-es 12 kötetes Közhasznú Esmeretek Tára még nem tartalmazza ezeket a szavakat. A Pallas és a Révai Nagy Lexikonok rövid szócikket már közölnek, de a nagy áttörés a három kötetes Közgazdasági Lexikonban (Pallas, 1901) található, ahol hosszú szócikkben a spekuláció gazdasági tartalma már olvasható. Az 1980-as 7 kötetes Nagy Magyar Értelmező Szótár részletes leírását adja a spekuláció, spekulál, spekuláns és spekulatív szavaknak, de a gazdaságra kizárólag rosszálló értelemben használja, mint a nyerészkedő szinonimája. Hasonló értelmezéssel a hétköznapi életben gyakran, a médiában nem ritkán, még közgazdasági érdeklődésű körökben is elvétve találkozhatunk.

Legvégül: ha túl hosszúnak tartja bárki a kezében tartott könyvet, kis segítséget még nyújtok. Olvassa el az első kilenc fejezetet és az utolsó kettőt. Majdnem mindent megtud a spekulánsról.

Bánfi Tamás
tanszékvezető egyetemi tanár

A fordító előszava

Ki volt Jesse Livermore? Ha a száraz tényeket nézzük, 1878-ban született a massachusettsi South Actonben, szegény farmercsaládban. Gyerekfejjel Bostonba ment, ahol élete első – s egyben utolsó – állásában a Paine Webber brókercégnél dolgozott: az ügyfélterem nagy falitáblájára kellett felírja a legfrissebb tőzsdei árat. Tizennégy évesen, pár dollárral a zsebében spekulálni kezdett, és hamarosan az akkor virágkorukat élő, a részvényekre fogadásokat kötő, s az ügyfelek elbukott pénzéből élő bukmékerirodák rémálma lett: annyira sikeresen üzletelt, hogy az összes bostoni fogadóirodából kitiltották. A „Terrorkölyök” (így nevezték a bukmékeret, akiket kifosztott) New Yorkba, a nagybetűs piacra tette át székhelyét, s ezzel kezdetét vette a XX. század első harmadának legizgalmasabb spekulánskarrierje. Hatalmas „kaszák”, hatalmas bukások. Az egyetlen ismert spekuláns, aki négyszer veszített el mesés vagyont – majd négyszer szerezte vissza. Hogy érzékeljük a méreteket: az 1929-es tőzsdekrachból kortársai szerint 100 millió dollár készpénzzel került ki.

A mai napig legendák övezik a Wall Streeten. Korabeli mítoszok szerint úgy kereskedett, hogy nem is nézte az árat, mert elég volt hallania a tőzsdei szalagtávíró kattogását. Ha akkoriban egy részvény nagyot zuhant, máris készen állt a magyarázat: hát persze, biztos „megshortolta” (eladásaival az árfolyamot leverte) Jesse Livermore. Egyesek a Nagy Krachért is őt okolták. Ha bármiről megjelent az újságban, hogy „veszi Livermore”, az árfolyam az egekbe szökött. Számptalan, ma is keringő livermore-i szállóige mutatja igazán, hogy mennyire elevenen él a köztudatban:

„Az árak sosem túl magasak, hogy elkezdj venni, és sosem túl alacsonyak, hogy elkezdj eladni.”

„A vélemények gyakran tévesek, a piac ritkán téved.”

„A Wall Street sosem változik, a zsebek változnak, a balekok változnak, a részvények változnak, de a Wall Street sosem változik, mert az emberi természet sosem változik.”

Ki volt Jesse Livermore? Talán nem is olyan fontos kérdés. Bizonyára sokkal kevesebbet tudnánk róla, ha nem születik meg ez az életrajzi re-

gény, amely nemcsak a Livermore-legendakör legfőbb forrása, de egyúttal szórakoztató olvasmány is. A könyvben Larry Livingstone néven szereplő főhős egyes szám első személyben meséli el, hány buktatón keresztül lett a fogadóirodák virtuózából a Wall Street nagy operátora, hogyan tanulta meg „játszani a nagy játékot”.

Nem lehet véletlen, hogy egy interjú-sorozatban a jelen kiemelkedő amerikai alapkezelői közül legtöbben ezt, az eredetileg 1923-ban napvilágot látott könyvet jelölték meg, mint legfontosabb, ma is nélkülözhetetlen tőzsdei irodalmat. Edwin Lefèvre művét nyugodtan nevezhetjük klasszikusnak, hiszen kiállta az idő próbáját. Az újságíró Lefèvre – aki egyébként szinte soha nem spekulált – a könyv megírása előtt hosszú heteken át beszélgetett Livermore-ral. A szerzőnek olyannyira sikerült hőse bőrébe bújni, hogy máig tartja magát a hiedelem, miszerint a könyvet nem is Lefèvre, hanem maga a „nagy J. L.” írta.

A livermore-i spekulációs módszer azért lehet időtálló, mert abból indul ki, hogy a spekuláció alapvető feltételei minden korban változatlanok, hiszen az emberi természet nem változik. Tulajdonképpen az emberi természet szélsőségeinek, a félelemnek és a reménynek volt alapos tanulmányozója és ismerője Jesse Livermore, aki egy állandó, s olykor költséges tanulási folyamatnak fogta fel a spekulációt, amely során egyre többet tudhatunk meg – magunkról.

A fordító

I

Általános iskola után azonnal dolgozni mentem, árjegyző-fíú lettem egy brókercégnél. Mindig jól ment a számtan – háromévnvi tananyaggal végeztem egyetlen esztendő alatt –, fejszámolásban meg különösen jó voltam. Árjegyzőként csupán annyi teendőm akadt, hogy a nagyteremben lévő táblára felírjam a számokat: az egyik ügyfél általában a távíró mellett ült és egymás után kiabálta a távírószalagon megjelenő árakat. Bírtam az iramot, sosem tévesztettem el a számokat. Ment, mint a karikacsapás.

Sok alkalmazott dolgozott még az irodában, akik közül jó pár barátot szereztem, de a munkám délelőtt tíztől délután háromig túlzottan lekötött ahhoz, különösen heves piaci mozgások idején, hogy társalogjak velük. Munkaidőben nem különösebben érdekelt a barátkozás.

Annál inkább gondolkodtam a munkámról – ebben nem akadályozott a pörgős piac. A jegyzések igazából nem a részvényárakat meg a részvények mögötti sok-sok dollárt jelentették nekem: pusztá számok voltak. Jó, nyilván dolgozott mögöttük valami. Mindig változtak, s épp ezzel a változással kellett foglalkoznom. Hogy miért változtak? Fogalmam sem volt. A „miért” nem érdekelt. Nem gondolkodtam rajta. Egyszerűen a szemem előtt zajlott a változás, és azzal kellett törődnöm minden áldott nap öt órát, szombaton meg kettőt, hogy az árak állandóan változnak.

Valahogy így kezdett el érdekelni az árak természete. Nagyon jól emlékeztem a számokra. Részletesen fel tudtam idézni, hogyan mozogtak az árak előző nap, mielőtt emelkedni vagy esni kezdtek. A memóriám sokat segített.

Megfigyeltem, hogy akár emelkedés van, akár esés, az áralakulásnak sajátos karaktere van. Végtelen sok egybevágó esetre bukkantam, s ezek lassan rendszert alkottak. Csak tizennégy voltam, de miután több száz megfigyelést végeztem, a napról napra bekövetkező árfolyam-mozgásokat összehasonlítva elkezdtem próbára tenni a megfigyelések pontosságát. Nem sokkal később már a várható mozgásokat is előre jeleztem. Egyedül a részvényárak múltbeli viselkedésére alapoztam, az alakzatok szinte ott éltek bennem. Ismétlődő formációkat kerestem, melyeket aztán mélyen az emlékezetembe véstem.

Az alakzatok segítségével kiszúrható, ha csak egy hajszállal jobb venni, mint eladni. A piacon háború folyik, a távírószalag a teleszkópod. Tízből hét esetben nyugodtan rábízhatod magad.

A másik lecke, amit megtanultam, hogy semmi új nincs a Wall Streeten. Nem is lehet, mert a spekuláció olyan öreg, mint a hegyek. Akármi történik ma a részvényt piacon, az már megtörtént korábban és meg fog történni újra. Ezt sosem felejttem el, és bízom benne, hogy emlékezni tudok arra, mi és hogyan történt. Az emlékezés változtatja a tapasztalatot tőkévé.

Annyira belehevültem a játékba és annyira izgatott, hogy sikerrel előre jelezzem az összes nagy forgalmú részvény emelkedését és esését, hogy nyitottam egy kis füzetet, és a megfigyeléseimet abba rögzítettem. Nem elképzelt tranzakciókkal szórakoztattam magam, ahogy sokan teszik, virtuálisan dollármilliókat nyerve vagy veszítve anélkül, hogy valóban jól megszédnék magukat vagy szegényházba jutnának. Találataim és tévedéseim egyfajta tárházává lett ez a füzet, és a lehetséges elmozdulások meghatározása mellett leginkább az érdekelt, hogy a megfigyeléseim pontosak-e: azaz igazam van-e, vagy tévedek.

Ha egy nagy forgalmú részvény egész napi ide-oda mozgását tanulmányozva arra a következtetésre jutottam, hogy éppúgy viselkedik, ahogy egy nyolc-tíz dolláros esés előtt szokott, akkor hétfőn feljegyeztem a részvény nevét és az árat, és a korábbi viselkedéséből kiindulva még mellébigygyesztettem, hogy mit kellene csinálnia kedden és szerdán. Később aztán összevettem a szalagon érkező tényleges adatokkal.

Így kezdett érdekelni a távirószalag üzenete. A céltalan mozgásokat ez a tárgy segített először emelkedő és eső trendekhez kapcsolni. Persze mindig oka van a mozgásnak, de a szalagot hidegen hagyja az „ezért” vagy az „azért”. Tizennégy évesen sem faggattam a szalagot, hogy „miért”, és ma sem teszem. Hogy egy részvény miért viselkedik úgy, ahogy, annak oka akár napokig, de sokszor hetekig vagy hónapokig is ismeretlen marad. Akkor meg mit számít? Ma van dolgod a szalaggal – és nem holnap. A Hollow Tube egyszer három dollárt esett, amikor a piac egésze keményen emelkedett. Ez volt a tény. Másnap kiderült, hogy az igazgatóság nem javasol osztalékot. Ez volt az ok. Tudták előre, hogy mi lesz a döntés, és ha maguk nem is adták a részvényt, biztos nem vették. Bennfentes vásárlás hiányában akadálytalanul esett a papír.

Úgy hat hónapig vezettem a tippfüzetet. A munkaidő végeztével nem mentem haza, hanem az érdekesebb számokat irkáltam és tanulmányoztam a változásokat, mindig az ismétlődő és párhuzamos viselkedésmintákat keresve – végső soron a szalagolvasást tanultam, ha ennek akkor még nem is voltam tudatában.

Egyik nap, amikor éppen ebédeltem, egy nálam idősebb, az irodában dolgozó fiú odajött hozzám, és halkán megkérdezte, hogy van-e pénzem.

– Minek akarod tudni? – kérdeztem vissza.

– Tuti tippem van a Burlingtonra. Meg is játszom, ha valaki beszáll mellém.

– Hogy érted, hogy „megjatszod”?

Addig eszembe sem jutott, hogy az ügyfeleken, ezeken a suskával kitömött, harcedzett matadorokon kívül itt bárki más is megjászhat egy tippet. Több száz, ha nem éppen több ezer dollárba került beszállni a buliba. Olyan nagy dolog volt, mintha saját kocsid lett volna cilinderes kocssal.

– Mit nem értesz ezen? – folytatta. – Megtesszük és kész. Mennyid van?

– Mennyi kell?

– Öt részvényt tudok venni, ha leszurkolok öt dollárt.

– És hogy akarod csinálni?

– Megveszek annyi Burlingont, amennyit csak megenged a bukmékeriroda a letétbe rakott pénzért. Holtbiztos bolt. Ott a profit, csak ki kell nyújtani a kezed érte. Duplázunk azonnal.

– Várj csak! – mondtam neki, és elővettem a tippfüzetet.

Nem érdekelt, hogy megduplázzhatom a pénzemet, de az igen, hogy szerinte a Burlington emelkedni fog. Ha igaz, a füzetnek jeleznie kell. Megnéztem. És tényleg, a számaim szerint a Burlington pont úgy viselkedett, ahogy emelkedés előtt szokott. Még életemben nem adtam vagy vettem semmit, sosem spekuláltam a többi fiúval a brókercégnél. Most elérkezettnek látszott az idő, hogy a munkám – nevezzük inkább hobbinak – pontosságát ellenőrizzem. Azonnal tudtam, hogy ha a gyakorlat nem igazolja a felismeréseimet, elméletem a kutyát sem fogja érdekelni. Odaadtam hát mindent, a srác meg elment az összeadott pénzzel egy közeli bukméker-irodába, és vett egy kis Burlingont. Két nap múlva kiszálltunk, három dollár és tizenkét cent volt a profitom.

Az első üzlet után elkezdtem saját kontómra spekulálni a bukmékerek-nél. Ebédidő alatt átugrottam, és vettem vagy adtam – sosem érdekelt a különbség. Egy szisztémát játszottam, semmi kedvenc részvény, semmi hátráltató vélemény. Tiszta matematika. Tegyük azért hozzá, hogy a módszerem ideális volt a bukmékerek-nél való üzleteléshez, hiszen ott az összes játékos csak azzal foglalkozott, hogy megjátssza a kis mozgásokat, amint azok a távíró szalagján megjelentek.

Elég hamar több pénzt kerestem a bukmékerek-nél, mint amennyit a brókercégnél fizettek. Otthagytam az állást. Ismerőseim elleneztek, de nem emelhetek kifogást, hiszen látták, hogy mennyi pénzt keresek. Kölyök voltam, és a kölyköket elég rosszul fizették. Az önállósodás hamar meghozta gyümölcsét.

Tizenöt lehettem, amikor megszereztem az első ezrest, és készpénzben leraktam anyám elé – néhány hónap alatt tisztán összejött ennyi a bukmékereknél. Anyám morcosan fogadta, abba se hagyta a házimunkát. Azt akarta, hogy kössem le az összeget a bankban, nehogy megint kísértésbe essek. Ez több pénz, mint amennyit egy ilyen korú gyerek valaha megkeresett, a semmiből indulva. Mintha nem hitte volna el, hogy ez *igazi* pénz. Ingerültnek és nyugtalannak látszott. Én viszont tovább akartam ellenőrizni a számításaim pontosságát. A játék savát-borsát jelentette, hogy csak az eszemet használom, és igazam van. Ha egyszer tíz részvény aláírtam az igazamat, tízszer annyira igazam lesz, ha ugyanezt száz részvény teszi. Több letét csak több „igazat” jelentett. Tán nagyobb adag bátorság kell hozzá? Dehogy! Egyáltalán nem! Ha tíz dollárom van, és mindet kockára teszem, merészebb vagyok, mint az, aki egymillió dollárral játszik, de másik egymilliója van tartalékban.

Summa summarum, tizenöt éves koromra egész jól megéltem a részvények adásvételéből. Kis bukmékereknél kezdtem, ahol azt az embert, aki egyszerre húsz részvényrel spekulált, máris álruhás John W. Gatesnek vagy J. P. Morgannek képzelték. Ezek a bukméker-irodák akkoriban közvetlenül sosem csapták be az ügyfelet. Nem szorultak rá. Más lehetőség is mutatkozott, hogy az ügyfél pénzét még akkor is megszerezzék, ha történetesen jól spekulált. A bukméker-üzlet iszonyú hasznot hajtott: ha tisztességesen csinálták – már amennyire ez a szó kapcsolatba hozható a bukméker-irodákkal –, a közönséges piaci mozgásokból összejött a napi betevő. Hiszen nem kellett túl nagy megingás a piacon ahhoz, hogy a fogadó minden pénzét elbukja: az egy részvényre befizetett letét csupán hetvenöt centes elmozdulásra nyújtott fedezetet. A csaló bukmékert egyébként is kiközösítették, csalóhoz többé senki nem ment játszani.

Nem társultam, egyedül üzleteltem. Szó szerint magánvállalkozás volt az enyém. Csak a fejem, semmi más. Az árak vagy arra mentek, amerre barátok és társak segítségével kalkuláltam, vagy pedig az ellenkező irányba, akkor meg senki nem tudta megállítani őket a kedvemért. Nem láttam rá okot, hogy másokat is bevegyek az üzletbe. Természetesen akadtak barátaim, de az üzlet mindig ugyanaz maradt: magányos ügy. Ezért játszottam mindig egyedül.

A bukmékerek elég hamar ráuntak, hogy állandóan kifosztom őket. Bementem, leszurkoltam a letétet, de csak nézték a pénzt és hozzá se nyúltak. Azt mondták, hogy nincs náluk semmi keresnivalóm. Ekkortájt kezdtek *Medvekölyöknek** nevezni. Állandóan brókert kellett váltanom, pontosabban egyik bukmékertől mentem a másikig. A végén már álneven jelentkeztem

be. Nagyon kis téttel indítottam, tizenöt-husz részvénnel. Amikor gyanút fogtak, szándékosan elkezdtem veszteni, aztán persze rendesen megvágтам őket. Végül, mivel kicsit sokba kerültem nekik, szóltak, hogy tegyem át a székhelyem máshová, és ne itt csapoljam a tulajdonosok hasznát.

Amikor már négy hónapja kereskedtem abban az állandó fenyegetettségben, hogy lehúzzák előttem a rolót, elhatároztam, hogy most már egy kicsit több pénzt veszek el tőlük. A kiválasztott bukmékernek fiókjai voltak a hotelek előcsarnokaiban, meg a környező kisebb városokban. Az egyik ilyen hotelbe bementem, beszéltem pár szót az „igazgatóval”, és üzletelni kezdtem. Ahogy a magam módján belefogtam egy nagy forgalmú részvénnel való spekulációba, a főnökségtől mindjárt telefonhívások jöttek, hogy ki ez a fickó, aki így kereskedik. Az igazgató elmondta, hogy mit kérdeztek tőle, én meg bemutatkoztam neki, mint Edward Robinson, Cambridge-ből. Meg is telefonálta az örömhírt a nagyfőnöknek. A vonal másik végén azonban tudni akarták, hogy nézek ki. Amikor az igazgató elmondta, hogy mit akarnak, megkértem a következőre:

– Mondja azt, hogy köpcös, kövér ember vagyok, fekete hajjal és sűrű szakállal!

De sajnos pontosan lefestett, aztán némán hallgatta a választ, elvörösödött, visszarakta a kagylót, és szólt, hogy nyugodtan abba hagyhatom.

– Mit mondtak önnek? – kérdeztem udvariasan.

– Azt, hogy „Te címeres ökör, hát nem szóltunk ezerszer, hogy Larry Livingstone nem köthet üzletet? És te hagyta, hogy legomboljon rólunk 700 dollárt?” – Az igazgató úr a továbbiakat nem ecsetelte...

Kipróbáltam még néhány ilyen fióküzetet, de mindenhol felismertek, a pénzem nem volt elég jó nekik. Még az árat se nézhettem meg anélkül, hogy valamelyik samesz a nyakamra ne mászott volna. Megpróbáltam kicsikarni, hogy legalább nagy kihagyásokkal engedjenek kereskedni, hol az egyik, hol a másik fiókot meglátogatva, de ez sem működött.

Legvégül egyetlen hely maradt, ahová betehettem a lábamat, a legnagyobb és leggazdagabb mind közül: a Cosmopolitan Stock Brokerage Company.

A Cosmopolitan A-1 besorolású volt, hatalmas forgalmat bonyolított. Fiókokat tartott fenn New England-szerte minden iparosodott városban. Rendesen hagytak kereskedni, adtam és vettem náluk hónapokon keresztül, míg végül a szokásos dolog történt. Nem tagadták meg tőlem kerek-perec az üzletelést, ahogy a kisebb műintézetek. Nem merő sportszerűségből tették ezt, hanem mert tudták, hogy rendesen besározná őket a közönség előtt, ha az ügyfelet, aki nyert valamicskét, kitiltanák. A következő, ke-

gyetlenebb megoldást eszelték ki: háromdolláros letétet kellett leraknom, és jutalék gyanánt azonnal levontak először fél dollárt, aztán egyet, végül másfelet. Nem semmi hátrány! Hogy miért? Ha mondjuk a Steel 90-en forgott, és megvetted, a jegyedre rendszeren azt írták rá, hogy „10 Steel véve 90 1/8-on”. Ha a letét egy dollár volt, ez azt jelentette, hogy ha a részvény 89 1/4 alá esett, azonnal elbuknad az összes pénzedet. A bukmékereknél nem zaklatták azzal az ügyfelet, hogy tegyen be pótlólagos letétet, és felhívást sem kapott, hogy közölje a brókerrel, a fedezetihiány fájdalmas pótlására mit óhajt eladni a papírjaiból.

Ahogy a Cosmopolitan rám verte az extra jutalékot, az övön aluli volt. Ha 90 dolláron vettem, a jegyemre nem azt írták, hogy „véve 90 1/8-on”, hanem ezt láttam: „véve 91 1/8-on”. A részvény felmehetett egy és egyegyed dollárt, és még mindig vesztettem a bolton, ha lezártam az üzletet. Ráadásul azzal, hogy belementem a háromdolláros letétbe, azonnal a harmadára faragták a pozícióm maximális méretét. Mégis, ez volt az egyetlen bukmékeriroda, ahol egyáltalán üzletelni engedtek, és vagy elfogadtam a feltételeiket, vagy abbaahagyhattam az egészet.

Természetesen voltak veszteségek és nyereségek, de összességében nyertem. A Cosmopolitan azonban nem elégedett meg ezzel a borzasztó, kierőszakolt konstrukcióval sem, amely bárki mást teljesen ellehetetlenített volna. Jégre akartak vinni, de nem sikerült nekik. A szimatomból megmentett.

Ahogy említettem, a Cosmopolitan szolgált utolsó menedékül. Ez volt a leggazdagabb bukmékeriroda New Englandben, és soha nem korlátozták, hogy hány részvényvel kereskedhetek. Az állandó, minden nap üzletelő ügyfelek közül én lehettem a legnagyobb fogadó. Elég komoly irodájuk volt, és benne egy olyan nagy és teljes árjegyző-tábla, amelyet addig sehol nem láttam. A nagyterem egész szélességében húzódott, és minden elképzelhető instrumentumot vezetett rajta. A New York-i, bostoni tőzsdén jegyzett részvények, aztán gyapot, búza, élelmiszerek, fémek – bármi, amivel New Yorkban, Chicagóban, Bostonban vagy Liverpoolban kereskedtek.

A bukmékerirodáknál az üzletkötés úgy zajlott, hogy odaadta az ember a pénzt az üzletkötőnek, és megmondta neki, hogy mit akar venni vagy eladni. Az üzletkötő ránézett a szalagra vagy a táblára, és onnan vette az árat – persze a legutolsó. Ráírta az időpontot is a jegyre, ami ettől teljesen úgy nézett ki, mint egy szabályos brókeri visszaigazolás, rajta volt, hogy megvettek vagy eladtak ennyi vagy annyi darabot egy bizonyos részvényből ekkor vagy akkor, s mennyi készpénzt vettek át. Amikor le akartad zárni az üzletet, odamentél ugyanahhoz vagy egy másik üzletkötőhöz – a cég

szabályzatán múlt –, és szóltál neki. Vette az utolsó árat, vagy ha éppen nem kötöttek a részvényre, várt egy ideig, hogy a szalagon megjelenjen az új árfolyam. Felírta az árat és az időpontot a jegyedre, láttamozta és visszaadta, aztán mehetett a pénztárhoz, hogy felvegyél annyi pénzt, amennyire a jegy feljogosított. Amikor a piac ellened fordult, és az elmozdulás mértéke elérte a letétbe lerakott összeget, az üzletedet automatikusan lezárták, és a jegyed nem ért többet, mint egy papírfecni.

A szerényebb bukmékereknél, ahol csak öt darab részvénnel lehetett játszani, egy kisebb cetli volt, más színű a vételre és más színű az eladásra. Amikor heves *bikapiacok** voltak, a bukmékerek helyzete eléggé megingott, mert minden ügyfél bika volt, és bejött nekik. Ilyenkor már indulásnál levonták a jutalékot, tehát ha vettél egy részvényt 20 dollárért, a jegyre azt írták, hogy 20 1/4. Így csak 75 centnyit mozoghatott a részvény a rossz irányba.

Egész New Englandben a Cosmopolitan ment a legjobban. Ezernyi kuncsaftja volt, és komolyan azt gondolom, hogy az összes közül tőlem tartottak egyedül. Hiába a gyilkos jutalék, hiába a háromdolláros letét: nem nagyon fogott vissza a kereskedésben. Vettem és adtam, amennyit csak engedtek. Néha feljöttem egész 5000 darabig.

Amikor az eset történt, amit el akarok mesélni, *beshortoltam** 3500 darab Sugart. Hét nagy, egyenként ötszáz részvény eladására szóló rózsaszín jegyem volt. A Cosmopolitan jó nagy cetliket használt, melyeken üres részt hagytak a további letétek feljegyzésére. Mondanom sem kell, hogy a bukmékerek nemigen biztattak kiegészítő letétre, hiszen akkor kerestek, ha az eredeti letétet biztosan elbukta. A kisebb irodákban, ha további letétet akartál betenni, akkor új jegyet adtak, így rád tudtak lócsölni egy újabb vételi jutalékot és a fedezetet megint csak 75 cent volt – az újabb eladásra is úgy számolták ki a jutalékot, mintha az eladás egy másik üzlet lett volna, nem a régi folytatása.

Nos, ezen a napon több mint 10 000 dollár letétet raktam le.

Csak húsz éves voltam, amikor az első tízezret összeszedtem készpénzben. Hallanod kellett volna anyámat. Szemében tízezer dollár több pénz volt, mint amennyi egy halandónak juthatott – kivéve persze a jó öreg Rockefeller –, úgyhogy azzal jött, elégedjek meg ennyivel és keressek rendes munkát. Hiába győzködtem ezerszer, hogy amit csinálok, az nem hazardírozás, hanem egyszerű számtan, ő a tízezer dollárt látta benne, ami iszonyú nagy pénz – én meg a még több letétet.

105 1/4-en nyitottam a 3500 darab Sugar-shortot. Jelen volt egy barátom, Henry Williams, aki 2500 darabot shortolt. Én általában a távíró mellett

ültem, és bementem az érkező árakat az árjegyző-fiúnak. A Sugar pont úgy alakult, ahogy vártam. Esett egy-két dollárt és ott megállt egy kis pihenőre, hogy aztán essen tovább. A piac szép csendesen csordogált, minden ígéretesnek tűnt. Aztán egyszerre nem tetszett, ahogy a Sugar viselkedni kezdett ebben a pihenésben. Valami zavart. Úgy éreztem, ki kell szállnom. Aztán lement a napi mélypontjára, 103-ra, de ahelyett, hogy megnyugodtam volna, egyre bizonytalanabb lettem. Valami búzlott, de fogalmam sem volt, hogy mi. Ha valami fenyegetően közeledik, és nem tudom, mi az, nem védekezhetek ellene. Ilyenkor jobb kiszállni.

Sosem cselekszem vakon. Nem szeretek. Sosem tettem. Még kölyökként is tudnom kellett, mit miért csinállok. De ezúttal semmilyen konkrét okot nem találtam, és mégis annyira rosszul éreztem magam a pozícióban, hogy nem tudtam tartani. Odahívtam egy ismerőst, Dave Wymen:

– Dave, foglalj a helyemet, valamit el kell intézned. Légy szíves, várj egy pillanatot, mielőtt a következő Sugar-kötést bemented, rendben?

Megígérte, én meg felkeltem és odaengedtem a távíró mellé, hogy az árjegyző-srácnak mondja az árakat. Kivettem a zsebemből a hét Sugar-jegyét, és odamentem a pulthoz, ahol az üzletkötő tartózkodott, aki látta-mozta a jegyet az üzlet lezárásakor. Mivel még nem tudtam, hogy miért kell kiszállnom a piacról, csak álltam ott a pultra támaszkodva, a jegyeket a kezemben eldugva, hogy az üzletkötő ne láthassa. Kisvártatva kattogni kezdett a pulton lévő távíró, és láttam, hogy Tom Burnham, az üzletkötő, gyorsan odafordul a géphez és figyel. Ekkor úgy éreztem, hogy valami disznóság készül, és nem bírtam tovább. Amikor Dave Wymen a szalag mellől épp elkezdte mondhatni, hogy „Su...”, én olyan gyorsan, ahogy csak tudtam, kipakoltam a jegyeket a pultra, és még mielőtt Dave bement volna az új árat, ráüvöltöttem az üzletkötőre:

– Zárd le a Sugart!

A cégnek természetesen a legutolsó kötésen kellett a Sugar-shortomat lezárni. A Dave által bementett ár megint 103 volt.

Tippem szerint a Sugarnek innen esnie kellett volna tovább. De valahol homokszem került a gépezetbe. Éreztem, hogy valami nem stimmel. Akárhogyis, a távíró örültül kattogott, és észrevettem, hogy Tom Burnham még nem látta-mozta a jegyeket, melyeket elétem, és úgy hallgatta a távírókat, mintha várna valamire. Megint ráüvöltöttem:

– Hé, Tom, mi a francra vársz? Írd már rá az árat a jegyre! 103! Mozgás!

A teremben mindenki hallotta hangomat, felénk fordultak, és kérdegették, hogy mi a probléma. Igaz, hogy a Cosmopolitan mindig korrekten járt el az ügyfelekkel, de hát sosem lehet tudni... – és egy bukméker-pánik

pontosan úgy indulhat, mint egy bankpánik. Az egyik ügyfél gyanút fog, a többi meg követi. Úgyhogy Tom morcosan nézett ugyan, de áthajolt és láttamozta a jegyeket, „lezárva 103-on”, majd mind a hetet teátrálisan felém nyújtotta. Elég savanyú képet vágott.

A kassza Tom pultjától csak két lépésre volt, de még mielőtt odaértem volna, hogy felvegyem a pénzt, Dave Wymen izgatottan bekiáltotta a szalag mellől:

– Anyám, 108 a Sugar!

De már mindegy volt, és én nevetve odaszóltam Tomnak:

– Egy kicsit elkéstetek, öreg.

Mondanom sem kell, hogy megrendezték a dolgot. Henry Williamsszel együtt hatezer darab Sugart shortoltunk. Ott volt Henry letétje meg az enyém, és az irodában mások is shortolták a Sugart, úgy nyolc-tízezer darabot. A Sugarra aznap összesen 20 000 dollárnyi letét lehetett. Ennyi pénzért már megérte a bukméker-irodának úgy manipulálni a New York-i Értéktőzsdét, hogy bukásba vigyenek minket. A régi időkben bevett gyakorlat volt a bukmékereknél, hogy amikor túlsúlyba kerültek a bika-ügyfelek, kerítettek egy brókert, aki az árfolyamot a tőzsdén lenyomta, épp csak annyira, hogy a papírban vétellel állók a teljes letétjüket elbukják. Ez sosem került többre nekik, mint néhány dollár veszteség pár száz részvényen, viszont ezeket kaszáltak rajta.

A Cosmopolitan egy ilyesféle trükkel akart kicsinálni engem, Henry Williamst és a többi Sugar-shortost. A brókerük New Yorkban felvitte az árat 108-ra. Na persze azon nyomban vissza is esett, de Henry meg a többiek elbuktak mindent. Valahányszor a tőzsdén hirtelen esés történt, melyet azonnali emelkedés követett, az újságok következetesen „bukmékerek-kavarás”-ról írtak.

A történet csattanója: tíz nappal azután, hogy a Cosmopolitan emberei megpróbálták palira venni, egy New York-i spekulánsnak sikerült legombolni róluk hetvenezer dollárt. Ez az ember, aki fajsúlyos piaci szereplőnek számított, és tagja volt a New York-i Értéktőzsdének, az 1896-os Bryan-pánik idején szerzett magának hírnevet. Gyakran ütközött a tőzsdei szabályzatba, amikor valamelyik nagyszabású tervét akarta kivitelezni, persze a körülötte lebzselők kontójára. Kieszelte, hogy sem a tőzsde, sem a rendőrség nem fog különösebben tiltakozni, ha kikanyarít magának valamennyit a bukméker-irodák ebül szerzett zsákmányából. Felbérelt hát harmincöt embert, hogy ügyfélként jelentkezzenek be a Cosmopolitannál. Elmentek a központba és a nagyobb fiókokba. Az ügynökök egy bizonyos napon a megbeszélte órában a kiválasztott részvényből annyit vettek, amennyit

csak engedtek nekik. Előre megmondta az embereknek, hogy mekkora profitnál szálljanak ki. Aznap természetesen bika-tippeket terjesztett a részvényről a cimborák közt, aztán lement a tőzsdeparkettre, és magas vételi ajánlattal jól felsrófolta az árat, amiben segédkezett a többi kereskedő is, hiszen beleváló fickónak tartották. Minthogy körültekintően választotta ki az ügylethez a részvényt, nem okozott nagy gondot néhány dollárral megugrasztani az árfolyamot. Az ügynökök közben szépen kasszíroztak a megbeszélrt árszinten.

Egy ismerősöm elmondta, hogy az ötlet kiagyalója hetvenezret söpört be tisztán, az ügynökök megkapták a költségterítést, és még azon felül is valamit. Országszerte többször eljátszotta ezt a mókát, megsarcolta a legnagyobb bukméker-irodákat New Yorkban, Bostonban, Philadelphiában, Chicagóban, Cincinnatiában és St. Louisban. Kedvence a Western Union volt, mert könnyen lehetett néhány dollárt mozdítani ezen a kis forgalmú részvényen. Az ügynökök mindig hasonlóan jártak el, két dollár haszonnál eladtak, majd beshortoltak, és csináltak rajta még hármát lefelé. Jut eszembe, valamikor olvastam az újságban, hogy szegényen és elfeledve halt meg. Ha 1896-ban éri a vég, legalább egy hasáb jutott volna neki minden New York-i lap címlapján. Így csak két sort kapott az ötödiken.